

**Io. Baptistæ Portæ Neapolitani Magiæ Naturalis Libri
Viginti**

Della Porta, Giambattista

Frankfurt, 1607

Io. Baptistæ Portæ Neapolitani, Magiæ Natvralis Liber Nonvs, Qui mulieres
fucat, & mangonizat.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70772)

ragiosus & contaminatus est, odorata suffimenta sub-
stituantur, vt aërem instaurent, nec minus aquis irro-
rando, cinnamomū, garyophyllos, ciperum, xilalocni,
molchum, & ambarū. Ideo prisca ad hoc vsq; nostrum
æuum se propagauit consuetudo, retinentq; hoc mu-
lieres, si noxam pueros cōtraxisse vident, ad expiandos
ethure eos suffumigant, & circumuoluunt; claro seruen-
tur aere, ij pendeant è collo lapides, carbunculus, iacin-
thus, saphirus. Alissum in domo suspēsū, rhamnū,
& phu opiferum putat amuletum Dioscorides: hyssopū,
& liliū odorato, annulus deferatur ex onagri, vel alini
domestici yngula, satyrion, quæ orchis & fœmina dici-
tur. Rutam suo odore probat Aristoteles. Hæc omnia
veneficiorum vires hebetant.

IO. BAPTISTÆ
PORTÆ NEAPOLITA-
NI, MAGIÆ NATVRALIS
LIBER NONVS,

Qui mulieres fucat, & mangonizat.

PROOEMIUM.

QVVM medicinam cosmetica con-
sequatur, post illam de fucus, mu-
liebribus ornamentis à capite vsq;
ad pedes quamplurima prosequer-
mur. Sed ne aliquibus superuacua
videretur his libris ea interponere,
quæ ad mulierum decorem pertinent; optaremus
confide-

considerarent, non hac nos scripsisse, vt genio & luxuria indulgerent, sed quum auctor vniuersitatis Deus rerum naturas singulas perpetuo subsistere quæreret, masculum & foeminam procreauit, vt foecunda propagatione nunquam desisteret futura soboles, & vt ad generationis actus mas cōpelleretur, foeminam mollem, delicatam, & pulchram formauit, vt horum illicijs, quasi coactus sollicitaretur. Nos igitur, vt coniuges suis viris placeant, & ne cōiugum deformitate offensi, ad alienum cubile diuertantur, mulieribus consulimus, quomodo forma lenocinio, & mangonio, si nigras, squamosas, foedas, & deformes esse pudeat, albae, leues, fluae, & pulcherrimae efficiantur. Aliqua, quae ex antiquorum scriptis meliora videbantur, experti sumus, & huc adduximus, praestantiora nostra, & neotericorum inuenta, nondum literis mandata, postremo addemus. Et primo à capillis incipiemus.

Flauis, vel aurei capilli quomodo tingantur.

C A P. I.

QVVM singulare mulierum studium sit capillos ornare, mox faciem: primo capillos, mox faciem decorabimus. Capillum enim maximū humani corporis ornamentum existimant, vt si ipsum tollatur, tota pulchritudo flaccescat, eoq; praestantiorem existimant, quo flauentiozem, nitentiozem, fulgoreq; radiantiozem, considerata sunt ad id opus, quae maxime flaua, & quae capiti non obsint, vt pleraq; sunt, imo eligenda quae conferunt. Sed antequam tingas,

Preparatio capillorum

docenda est, vt habiles sint ad tincturam recipiendam. Albi vini fecibus tantum mellis adiectum sit, quatenus tenerescant, & strigmenti modo coeant; hoc illino

capillum, illitum à vespere vsque ad mane eluitur. Radicum chelidonij, & rubiæ maioris pares portiones cõtunde, cõtufas in oleo, in quo cuminum, buxira sura, & parum croci concocta sint, diligenter remisceas, caput vnge, & vnctum maneat die, ac nocte, post cum lixiuio laua, ex cineribus caulium, & hordei paleæ confecto. Sed palea ex secale optima, nam frequenti mulierum experimento flauum & nitidum efficit capillum. Sed ita conficies

Lixiuum ad flauos capillos.

In testaceū vas ampliōris substernito hordaceam paleam, scenum græcum, & cuminum siluestre, intermixtis calce, & tabaceo vocato, in puluerem redactis, mox paleæ iam memoratæ superponantur, & iterum pulueres inspargantur, alterno videlicet instratu, donec totum vas impleatur, & vbi arctatæ sunt, post aquæ frigidæ effusionem per diem immorari finito, post inferiori foramine reſerato, lixiuū effluat, & cum saponæ ad capillos vteris. Docebimus &

aliud.

Ad quinque fontanæ aquæ phialas, adiectis aluminis fecis vncia, & saponis tribus, hordeaceæ paleæ manipulo, fistilibus ollis, quo ad tertiū subsideat, efferuescant, post residere sines, aquam cum cineribus colis incernito, & singulis aquæ phialis mellis crudi addita vncia, recondito ad vsum. Ad capillos sic parabis

Vnguen.

Tumulata vini fex in scobem, more solito peruratur, scilicet vt ignis ambitus locum scobis comprehendat; perustum tundito, & incernito, hanc oleo bene permisceas, linat ea caput mulier, quum it cubitum, & quum dies illuxerit, abluat lixiuio, in quo quam amarissimi lupini efferbuerint. Aliæ mulieres sic

flauos capillos reddere

conantur. Comuni lixiuio, citrij, mali aurei, cotonei cortices, hordeaceam paleā, lupinos siccos, scenum græcum, flores genistæ, ac tartari in calcem redacti plustulum addant, & sesquimensē extabescere sinant, quo capillos

capillos abluant. Aliæ sunt, quæ duabus *saponis* ad vnam mellis partem additis, bouini fellis mediã, quibus cumini fatiui, & croci syluestris duodecima parte additis, & insolatis per sesquimenssem quotidie rude lignea versando, vtuntur. Ex aceto, & lithargyro aureo fit decoctũ valdè præstans ad aureos capillos reddendos. Sunt quæ validam aquam igne eliciant ex halinitro, chalcantio, sale ammoniaco, & cinnabari, qua capilli tincti illico aureo colore sfragrant. Sed capilli comburi solent; quæ temperare eam sciunt, optimos effectus vident. Sed hæc mediocria sunt, longè celeberrimum remedium

ad aureos capillos reddendos

apponemus. Extrahatur oleum ex melle distillationis arte, vt docebimus, primò limpida exhibit aqua, mox crocea, post aurea, hac vtetur capillos spongia perlinendo, sed ne cutè tangat, nam crocea tingitur, nec facile color eluitur. Id præ cæteris nobile habet, quod per multos dies tinctura durat, & canos etiã inficiat, quod paucis datum est. Vel lixiuum quercus cinere parato, additoq; rhabarbari quantitatem fabæ, *tabacci* vocati tantundè, sceni græci, & hordeaceæ paleæ manipulum, mali aurei cortices, guaiaci ligni scobè, croci syluestris, & liquiritiæ pluseulum, fictili indita hæc omnia bulliant, donec tribus digitis subsideat aqua, ex ea optimè lauentur crines. Soli expones, deinde sulphurè super prunas impõsito, capillos suffumigabis, & dum vrirur, tenui per fundum spiramento halitum recipiat, vndiq; etiam veste circumtecta, ne fumus dilabatur.

Quomodo crines rufo colore tingantur.

C A P. II.

QVIA permultæ sunt mulieres, & viri rufæ carnis, & crinium capitis, & barbæ, quos si aureos redderent, carnis colore discordarent, vt eis quoque consuleremus, his remedijs occurrendum esse iubemus. Antiquitus loti arboris ramentis decoctis, quam nos *melo-hocco* vocamus, capillum rufabant, vel cremata veteris vini fecè, modo quo diximus, addebant lentiscinum o-

leum, quod hoc modo parabant ad id opus. Maturas lentisci baccas aliquot diebus cumulas sinebant, donec contabescerent, affusa aqua æreis cortinis, tandiu eas ebulliebant, vt dehiscerent, saccis imponebant, & prælo oleum exprimebant, hoc vnguine tota nocte capillos illitos habebant, & eos rufos reddebant. Sed quo modo nos possimus

Capillos rufos reddere

docebimus. Ex Africa nobis puluis affertur, quæ vulgò *alchena* dicunt, si lixiuio eum ebulliemus, donec coloretur, & capillos perungamus, rufo colore tingit, ad multos dies indelebili: sed dum eum pertractabis, caue ne vngues eo madefiant, nam tinguntur ad eò, vt non faciliè mundaturus sis. Sic etiam alborum equorum iugas, & caudã tingimus rufi coloris. Sed nos faciliè mellis oleo voto satisfacimus, nam extracta limpida aqua & crocea, exaucto igne rubicundum manat oleum: Hoc præstantissimũ est ad capillos rufandos, & canos etiam tingit in multos dies, & quum tinctura diluitur, aureo colore capilli fulgebunt. Sed dum lixiuium capiri perlinimus, madefactam spongiã forficibus capiemus, nõ manus, aut capitis cutis inficiatur:

Fœmina canitiem germanis inficit herbis,

Et melior vero queritur arte color.

Quomodo capilli nigro colore tinguntur.

C A P. III.

O Peræpretium est his, qui erubescunt senes esse, succurrere, si suos canos inficere volũt, tanquam annos detracturi sint hoc nomine ætati: & si mulieribus adolescentulis prouidimus, matronis cõsulamus oportet, præcipue si quandoq; acciderit, vt importuna canities quanto citius caput dealbet. Antiquitus parabatur ex saluæ foliorum decocto, corticum iuglandiũ viridum, rhoe, fructuũ myrti, rubi, cupressi, corticum radice ilicis, & similium. Iligneæ enim radice cortex coctus dum mollitus intabescit, & tota nocte illitus, capillos denigrat, prius cimolia terra purgatos. Disce igitur,

Canis

Canus capillus quomodo tingatur niger.

Sanguisugis, quæ nigerrimo vino computruerint sexaginta diebus, capillos sole illinas, & nigerrimi fiunt: vel aceti sextarijs duobus, sanguisugarum sextarium in vase plumbeo totidem diebus putrescere finito, & ut diximus, capillis exhibe. Plinius tantam vim tingendi habere dixit, ut nisi oleum in ore habeant, qui tingunt, dentes quoque eorum denigret. Si vis vero,

Longi, & nigri capilli ut fiant.

Accipe lacertam viridem, & a motis capite & cauda, decoque in oleo communi, & tali inunge caput. Habebis quoque &

aliud.

Hoc tamē commodè tinges modo barbam, & capillos, si cui canescunt. Argentea spuma, combustum æs, fortis lixiij quadruplo permiscetur, dumq; leuibus prunis in bullas exurpit, lauabis, & resiccatos calida perlues aqua. Nos hoc vsumus ex antiquorum voto. Ex quercus cinere, & calce viua lixiuium fecimus, quod vulgus *capitellum* vocat, in eo decoquimus lithargyri argentum, inde alba lana experimentum capimus: nam si nigro tingitur colore ex voto, exime ab igne: sin minus coque. Si lanam exedit, addito aquam, sin minus tingit, adde lithargyrum. Hoc capillum, vel barbam lauabis & nitido, & nigro colore canos tingit, nec detegitur fraus: nam quanto diutius laueris, nitidius nigricat.

Ut locus pilis glaber fiat. CAP. IV.

QUIA sæpè accidit, ut locus pilorum multitudine deturpetur, vel nuditate, docebimus quomodo glaber & pilis densus locus pilosus, & psilothris glaber fiat. Hoc est

Psilothrum vulgare.

Quo passim in thermis vtuntur. Constat vitæ calcis partibus quatuor, reductis in pulueris modum, auripigmenti singulari, & decoque. Experimentum erit penna gallinacei, quæ quum depilatur, coctum erit, caute ne nimis coquatur, aut nimis supra cutem nioretur, nam vrit. Quod si ex vnguento vti cutem accideris, po-

pulneo ex oleo rosaceo, vel violaceo iniuncto, cessat dolor. Id in balneis faciendū, quod si defecerint, supra candentes lapides, vel tegula insparfa recipiat mulier, bene pannis circumdata, sumum, vt sudet, post sudorē abluat se calida, & abstergat, post se totā inungat, nam perlita loca glabrescunt illicō, & partes omnes hoc modo pube immunes seruari possunt. Antiquiores his vtebantur. Vt Saserna, referente Varrone, in libris de Agricultura docet. Si quem gelabrum, inquit, facere velis, ranam luridam conijcito in aquam, vsq; quo ad tertiam partem decoxeris, eaq; inungito corpus. Sed pro rana lurida rubea intelligenda est, nam rana tali facultate orbata est. Salamandra in oleo liquefacta pilos euellit, ex Dioscoride. Sed potior erit virtus, si in oleo macerata, & liquefacta fuerit. Salamandræ sanie, quæ lactea ore vomitur, quacunq; corporis parte contacta, totius defluunt pilos. Dioscorides scolopendram marinam oleo decoctam & illitam, capillos euellere dicit. Sed

ad pilos retardandos.

Si oleum ex hyoscyano expresseris, scilicet è seminibus prelo, vel succo illeueris loca depilata sepius, tardè renascuntur. Idem fieri cōtingit ex cicutæ succo. Vel vt pilorum fiat ablatio. Formicarū ouis rubeum auripigmentum, & hederæ gummi cum aceto addebant, & depilatum locum fricabant. Olim hyaciñthi radice adfricata puerorum pubi, pilos nasci prohibebant: Ob id mangonicijs vænalitijs pulchrè nota, quæ in vino dulci illita pubertatem coerceat, nec patitur erumpere. At si velis

Pilos amplius non renasci.

In quo profectò nō parum insudauimus, tum pleraque experti sumus, quæ falsa reperiimus. Locus calida aqua prius fouendus, ac singulatim mulierū forficibus euellendi pili: inde salnitrum aqua soluendū, ac pilorum foramina perlipēda. Melius fiet sulphuris oleo, & optimè chalcanti, sic nunquam renascuntur, vel si post annum saltem molliculi: quod si diem opus peregeris, glabra loca perpetuò manebunt. Sic mulierum frontes latiores effecimus, & loca etiam calidiora depilauius.

Quomo-

CONTRA verò pilis loca conuestite optantibus, hec remedia promptè in auxilium veniunt. Solent aliquando mulierum tempora nuditate deturbari, docēbimus quomodo

Cadentes ante senilem aetatem capilli retineantur;

Et, si qui forte ceciderint, reparentur. Melanthion super carbones torrebis, tostum teres, cribtabis, & cum aqua commisto caput illines. Antiquiores his rebus capillos incrementum faciebant, herinaceo terrestri, combustarum apium, vel muscarum cinere, vel arefactarum puluere, murium stercore etiam cremato, & molli illito, quibus tite addebant, auellanæ, iuglandis, castanæ & dactylorum, & reliquatum fabalium cinerem: ex omnibus enim simul remittis, vel solis nascuntur pili. Sed si vis

ut cito nascantur pili.

Nos autem ex mellis aqua, scilicet quæ prima ex admoto igne distillauerit, cito multos nasci pilos scimus, sæpius locum latuando, vel madefactis linteis locum humectando, non detergendo, sed semper madescat. Poterunt & nobilissimæ matronæ hoc uti

ut molliores pili nascantur,

Augustus solitus erat crura comburere nucæ ardenti, quo mollior pilus surgeret. Sed

ut longè & citò fiant capilli,

Teratur radix althææ cum axungia porcina, & diu bulliat in vino, postea adde cuminum benè tritum, masticeam, & vitella ouorum benè cocta, parum miscendo, & postquam cocta, fiat colatura per pannum lineum, & dimittatur donec sederet, dein supernatans pinguedo accipiatur, & ablutum caput ungetur. Ut vero citò crescant: Accipe panem hordeaceum cum sale, & adipe vrsino: combure panem & tali mistura unge locum. Sunt qui ex adipe cervicis equinæ oblitam vitro ollam perungunt, & fluuialem anguillam in frustra secatam, pinguem iacere sinunt, quousque soluat in oleo, & loca perungunt,

Vt tinea, qua capillos secant, tollantur. CAP. VI.

EST quædam capillorum pestis, quæ eos inuadent, atterit, secat, vt eis caput viduet: remedia, quibus ea tollatur, protinus iungam. Salutare erit circa hos effectus amara medicamenta adiungere, vt tinea, vel sirenes dicti trucidentur. Accipe flores myrti, genestæ, & gallitrici, coquantur in aceto, vsq; ad aceti consummationem, & inde extrema capillorum assidue fricentur. Item lupini amari in tenuem pollinem redigantur, aceto bulliant, & inde intra manus capilli fricentur: hoc enim sirenes occidit, expellitque. Nos tamen vsi sumus pane calidissimo, vt ex furno extracto per medium diuiso, & appositis in medio capillis, vsque donec refrigerentur.

Quomodo capilli fiant crispi. CAP. VII.

NON parum decoris, & ornamenti capillus crispus capiti addere videtur, & mulieres, quæ fuculentæ indulgent, non parum satagunt, vt eis crispetur capillus. Si scire igitur vis

Capilli crispi vt fiant.

Adiantum coquatur cum semine apij in vino, adiecto copiosè oleo, nam crispum, densumque facit capillum, ex Plinio. Præterea si raso capiti asphodeli radices in vino iteres, & hoc frequenter infundes, crispiorem capillum fieri idem tradit. Vel teratur radix ebuli cum oleo, inde caput vngatur, & cum eisdem folijs superligetur caput. Cameli hmi cinere crispari capillum dicunt. Vel cornu arietis cinis cum oleo conteratur, atq; deinde dera sum caput frequenter vngatur. Sic etiam castaneatum, & echinorum cinis dera so capiti ex melle litus.

De calliblepharis. CAP. VIII.

PRIVS QVAM à crinium narratione manum amoveamus, quomodo nigrum præparare debemus ad supercilia tingenda, subiungemus: quoniam non segnius mulierum cura in his, quam in reliquis fuerit. Græci calliblephara vocant, quasi pulchra cilia. Antiquitas ergo

ad tin.

ad tingenda supercilia

ampelite terra vtebantur, quæ bitumini similima est, torretur, & optime nigerrimum colorem seruat, additur in calliblepharis, tingēdis, inficiendisq; capillis. Vel medulla bubula ex dextro crure priore trita cum fuligine, pilis, & palpebrarum vitijs, angulorumq; occurrit. Fuligo etiam in hoc vsu temperatur, optimè ellychnio papyraceo, oleoq; sesamino, fuligine in nouo vase pen- nis deterfa. Nuclei palmarum cremati in fictili nouo, cinere loto spodij vicem efficiunt, miscenturq; collyrijs, & calliblephara faciunt addito nardo. Et si non recte videantur combusti, denuo torrentur. Rosarum quoque folia recte ad idem vruntur. Preterea supercilia sic curabis. Ladanum cum vino teri facias, & oleum myrticum admiscebis, & vt pinguiissimo linimēto admiscebis. Vel folia nigra myrticum quassatarum gallarum duplo in oleo infundes, & vteris. Nos hoc vtimur: Frigūtur oleo gallæ, eas salis ammoniaci pusillo tritabis, inde aceto immiscebis, quo mori, & rubi cortices ebullierint, illinantur supercilia, & per noctem immoretur, inde ex aqua lauabis. Si vero

Oculorum colorem permutare

pueris velis, sic iassequeris. Putaminum coryli nucis cinere ex oleo sinciput illinatur, puerorum albos oculos denigrari contingit, operatione iterata. Pleraq; extant experimenta, albos & glaucos, oculos nigrefaciendi, & varios inducendi colores. Sed hæc missa faciam, quum non tam leuiter egentes oculis periculū capiant, nec experientia, vt quæruntur, respondent.

Quomodo alba reddatur facies. CAP. IX.

DOCVIMVS olim in Phytognomonicis, ex albis, nitidis, & argenteis herbis, conchilijs lapidibusq; albam, nitidam, & argenteam faciem reddi. Affertamus nunc aliqua exempla, ex quibus alia imaginari queas. Dicemus primò simplicia, mox composita. Simplicia, quæ alba sunt, albificant faciem. Intaminati candoris filium est: capacei eius bulbi in aqua decocti, vel stillacitæ ex eis aqua si matutinis, & vespertinis horis

virginum facies illinantur, albę reddentur. Helix in cissam pelos florem non dissimilem fert lilio, nullo odore, vel crocis intus, candorem tantum referens, ac veluti Naturę rudimentum lilia facere condiscens. Stillatiua ex floribus aqua, mirę faciei cãdorem exauget. Possumus & eboris de cocto eburneam faciem reddere. Melanthon puram faciem reddit, ex Dioscoride: sed hoc modo paratum suam præstantiam ostendit. Ipsum contere, & incerniculo exime subtiliorem partem, extrahito è limonibus succum, quo madescat melanthij farina per diem naturalem, exime, & exiccari permittito, contere mox ouum cum corticibus suis, & remisce iterum in vmbra exiccetur, iterumq; per incerniculum transeat. Mane quum cubili exurgit mulier, imposita farina in mundo linteo, modicę raro, aqua, aut salis humescat, & linteo faciem abstergat, vt cremor solus non farina faciem tangat. Si vis vt

facies v: lac albescat.

Efficitur enim lactea multis modis, & præcipuę sequuntur. Argentei lithargyri semunciam forti aceto in olla vitro perlita feruere curato, vsque donec pars tenui vertatur in auras, & recondito. In aliam mox ollulam ebulliat sexcuncia clarę aquę, vtramq; demum aquam remisceto, & agitato, & in lac vertetur & una peccet, vbi resederit, repleto, aqua copiosę affusa, & dimissa, tempore, vt consistat, denuo foras colato, nouam inijcito, agitato, & spatulolum, vt confidat, relinquito. quod confidit Soli exponito, & vbi vt strigmenta rigebunt, formata in orbiculos recondito, quibus ad faciei dealbationem vti poteris ex aqua. Vel lithargyrij argentei terito vncias octo tenuiter, pulueri superfundito fortissimi aceti libras quinque distilla, & ad vsum recondito. Accipe mox aluminis plumę, salis gemmę drachmam vnam, thuris sesquiunciam, caphurę drachmas duas, olei tartari vncias sex, aquę rosacę librã, tere terenda, & infunde: distilla aquam chymisticis vasis, & recondito. Quum vti libuerit, vtriusq; aquę aliquantulum in palma manus remisce, & lac euadet, faciei adfrica, & euadet

det alba. Vel limones citriferi generis, circiter viginti decorticato, cortices in libram vini, præsertim generosi, & sesquilibram rosaceæ aquæ macerabis, senis diebus mox lilij albi, & maluæ radicum vnciam vnam addes, totidemque diebus immorari finito: tandem terebinthinæ resinæ vncias quatuor, viui argenti sublimati duas, boracis semunciam, dena oui albumina igni durata addes, & simul permiscebis, seruantur nocte vna: posttridie imposito supra vas pileo, & agglutinatis quidem in eo opere foraminibus, & munitis, ne halitum expirent, latex in subiectam paropsidem stillatim excipiat. Ad vsum recondito. Nos hoc vtimur, quum paratu facile, & optimum producat effectum. Sumito albumen oui, ferro exagitabis tandiu, donec in spumam exalbescat, finito quiescat, vt in aquam vertatur. Sumito mox semunciam optimi mellis, & cum aqua illa exagitato, & remisceto, quousque vna cocant, ijs admisceto quantum duo grana tritici, argenti viui sublimati, & optimè contriti, quum ibis cubitum, aquam in palmis excipito, & faciem perlinito, & resicari curato, ne linteis adhærescat, mane fontana aqua eluas, & inuenies faciem albam, nitidamque.

Quomodo faciem puram reddere debeant mulieres, vtmangonium optime recipiat. CAP. X.

QUOD præponi debuerat, erat, quod priusquam faciei smegmata indâtur, vt pura reddatur, concineturque, vt ad recipienda peraccommoda reddatur: nam plerunq; accidit, vt mulieres, & optimas aquas, & remedia recipiant, sed nil operentur. Summa igitur reicrit, vt primo præparetur facies. Hæc est optima
preparatio faciei.

Demittantur in ollam aquæ plenam fursures ex hordeacea farina linteolo deligati, & bulliant vsque donec tertia pars supersit, & cremor, quo facilius excidat, exprimitur, hoc decocto ablue faciem, & resicari permittito, mox myrrham conterunt, eamque oui albumine remiscant, ac super calentes bacillos, vel ignitas tegulas

perurunt, fumum per infundibulum excipiant, cuius arctior pars faciem respiciat, lata ignem, caput linteo operiunt, ne fumus euolet, & ubi suffumigi satis receperint, lineo panno faciem adfricant, absterguntque, mox mangonijs illinunt. Dicemus &

aliud potens.

Quum cutis emundanda, vel albificanda est, oportet quasdam pelliculas faciei emundare, quæ ne smegmata adhereant, impediunt, hydrargyri sublimati vnciam conterito in leuissimum puluisculum, olle indito, vitro oblita, inijcito in ea sex ouorum albumina, adeo exagitata, ut in aquam conuersa sint, calidis cineribus interuefcant, quoad spissentur, lineo panno laxioris textura inde, & manuum pressu aquam exprime, qua faciem abluet, mox mellis, ouorum albuminum, aque iam supra memoratae æquas partes commisceto, palma intoto, & locum, siue faciem, quam mūdare expetis, palma adfricato, tandē zeam, quam speltam vocant, ebulliat ubi iam erit excocta, per infundibulum fumum accipiet, postremo faciem linteo rudi abstergat. Alij faciem aqua lauant, in qua similia excocta sit.

Quomodo facies mollicella reddatur. CAP. XI.

SECUNDA faciei dos, siue præstantia, mollities erit, & manuum quoque, quæ pinguibus rebus paratur, & præcipue lacte, maxime asinino: nam cutem erugat, candori confert, & molliculam facit. Ideo non terere Poppæ Sabina Neronis vxor quingeras semper secum asinas ducebat, ac balnearum folio lacte illo corpus totum macerabat. Op id si vis reddatur

Facies mollis, & nitida.

In serum, vel lac panis micas macerato, mox extillabis, eiusque aqua faciem penicillabis, mirum enim in modum ad eam dealbandam, & cuti nitorem conciliandum valet. Vel accipito lactis sex phialas, in eo panis micas macerabis quinq; horis: cape limones decem, emunda corticem, & corpus in tenues taleolas seca: mox decem ouorum albumina exagita, capsuræ vnciam, aluminis saccharini duas contere, remisce omnia, & distilla.

Stilla, & vitro vase optime operculato, insolato, & reponito ad vsum. En aliud valens

ad idem.

Binos vitulinos pedes mūdōs coquito in aqua, quousq; medietas aboleatur, iniice oryze librā, & coqui curatoz madescant panis micæ in lacte asinino, vel caprino, & decem oui albumina cum corticibus confusa, omnia lento igne distilla: aquæ pusillū caphuræ, & boracis vocare adde. In vitreum vas duos pipiones nudos, & exenteratos pones, & tantum lactis indes, vt operiantur, addeq; boracis vnciā, terebinthinæ tres, caphuræ vnam, albumina ouorum quinque, & indito operculo distilla: ex pinguibus enim rebus faciei mollities cōciliatur. Reliqua dicemus, quū de manib. loquemur dealbandis, & mollibus reddendis: vna, eademq; ratio erit vtriusq; rei.

Quomodo nitida, vel argentea facies reddatur.

C A P. XII.

REDITVR non solum nitida, sed argentea facies, ex his quæ diximus, quæ argenteum colorem præferunt, etsi non vere argentea, sed veluti argenteo nitore resurgunt. Est herba vulgo argentaria dicta, siue argentina, cuius folia superne virent, auersa argenteo splendunt nitore. Stillatitiam hanc aquam ad faciei maculas, & ad argenteū nitorem inducendū mulieres faciei propinant Cochleæ, quæ humidis locis reperiuntur, & incedendo sui incessus vestigia argentea relinquunt (Dioscorides vitia in facie emēdare dixit) mirè a mulieribus expetuntur: nam eis stillatorio vasi coniectis, elicitur aqua, quæ optime eutem expolit, contrahit, vt argenteo nitore fulgere videatur. Et auris marina, cuius testa intus argentei, vel vnionū coloris est, & permultæ cochlearum species, quæ in aceto macerata exuta superiore crusta nitida euadit, & splendens modo cochleæ margaritifera. Sunt & conchæ, quas vnionum matres nuncupamus, quæ interna parte argentei coloris, & splendentis sunt vnionum modo, quas omnes in suos fucos mulieres vsurpant: nam argenteo splendore leuigatam faciem nitere faciunt. Sed optimæ inter res omnes

id præstant vniones, quum acribus succis dissolutæ, & putri fimo maceratæ, oleum lucidum quoddam remittunt, præcipuum ad faciem mangonizandam, vt alibi fufius docebimus. Ad eisdem vsus accerfitur lapis specularis, etiam argenteo colore reuulgens. Sed nulla e qua præstantior paratur, quam ex talco, vel argento viuo, vt in sequenti dicemus.

Ad mulierum smegmata quomodo talcum soluat.

C A P. XIII.

ET si operi huic dicato, quomodo talcum in aqua vel oleum soluat, latius loquemur, hic solum, vt ad vsum mulierum concinnemus, docebimus. Ex modis, qui circumferuntur, quos utiliores experti sumus, apponemus. Talcum metallica pila contundito, inde in ollam accomodabis robustissimæ argillæ, & operculo inducto ferreis filis circumligato, atq; circumluto, spiramenta munienda sunt, ne expiret, & Solre sicandam tradito: postea in fornace lapidum locato, vbi eluuantur flammæ, vel alibi, dum modo violentissimus sit ignis. Vbi fornax ardere desierit, eximito, & vas frange, si in calcem iam redactum optime noueris: si minus, iterum efficere ne pigeat, & parem operam impendere, donec apparuerit, qui calcis quæritur candor. Quum verò perfectè inalbuerit calx, porphyretico marmore terito, in sacculum accommodato, vel in marmore humidissimo in loco, præalto puteo, vel cisterna diu; immorari finito, & nimia humiditate stillatim effluere cernes. Facilius enim, & perfectius in aquam soluitur, si diutius combustum fuerit, & in calcem versum: nam in calcem redactæ partes, & vi ignis arefactæ, aquam trahunt. Fit &

aliq modo

nec inuili. Talcum in calcem reducito, & olle inditum vitrariorum fornaci, vbi maximè sæuit ignis, per sex dies immorari finito. Talcum tali modo in calcem redactum, cucurbitæ indes, quam primo euacuabis, infra paruo foramine peruiam reddes, ac sub posita paropside extillantem humorem recipias loco humido, & calx in aquam

in aquam effluet, hanc in phialam vitream indes, & balneo aquam expirare finito, exempto sedimine uteris. Nos

alio modo

etiam vsi sumus. Cochleas in fictili vase sub dio ponito, vt triduo fame laborent, & inedia tabescant, purgenturq; inde magnetem argenteum, siue talcum in pollicem subtilissimum redactum, cum oui albumine permisceto, & vnguem parabis: eo testaceum vas perline, & cochleas in eo ponito: nam talcum vorabunt, vbi totum absumperint, & egerint excrementa, cochleas cum suis testis cõtere, & recuruo vase impositis, leui igne aquam extrahes, elabens humor mire ad faciei nitorem conciliandum valet.

Argenti viui sublimati præparatio. CAP. XIV.

DIXIMVS nullam rem ad mulierum smegmata, scilicet & abstergendum, & ad conciliandum nitorem præstantiorem reperiri, quam argenti viuum: ideo quam plures modos illud præparandi apponemus, vt ijs pro voto fruaris. Sumito sesquunciam argenti viui legitimi, & non adulterati plumbo: nam si plumbum remissum fuerit, oleum, & operam perdes. Quomodo repurgetur, cognoscaturque alibi diximus. Hoc in selenitica pila imponito, ac ligneo pistillo nouo in orbem circumterendo exagitabis. Primo nigrescit, sex horis in albescit, si atterere non desieris. Tunc salis albi sesquunciam addito, pistillo semper circumterendo, nam quanto diutius contriueris, eo perfectius reddes: vbi optimè detritum erit, lauari oportet. Feruentem limpidam aquam in pilam inspergito, & conturbato, ac immorator tantisper, dum limosa pars subsideat, & sordes, quæ leuiore sunt, & superius ierant, vas in latum inclinando, sensim aquam projicito, & aliam super infundito: hoc quinquies, aut sexies identidem facito, donec purus, & merus puluis, sordium expers remaneat, colliges in pastillos, & Soli resiccati curato. Sunt qui dura conterunt, aquam irroxant, & attritu adeo leniter pul-

uis reddatur, vt in auras euolare possit. Summa rei est, vt optime repurgatum, & exagitatatum sit, ne excolatione turbetur, quod pessum ierat, & ipsius pars deperat. Sunt qui in ventre ollæ foramen aperiant, vt vbi relederit, reserato foramine, aqua cum sordibus foras probabatur. Alij argento viuo sublimato tertiam argenti viui partem addunt, & lignea pila conterunt: interim grana quatuor mastiches ore versant, & spatium, quod ore lentescit, in pilam proiiciunt, dum, vt diximus, albicet, mox in radicis brionis extillatæ aquæ libram, & cum eo ebullire facias vsque ad consumptionem, inde obtento linteo excepturo ori vasis, excolant, & soli exponunt, puluerem ex gummi tragacanthæ in trochiscos formant. Alij argento viuo sublimato sextam partem viui addunt circumterendo, & post capuram boracem vocatam, & cerussæ dimidium addunt, simul omnia permiscendo. Summa rei est, dum conteritur, optimum erit, aquam irrotare, ne attritu adeo leui puluis reddatur, vt in auras euolare possit, dein aqua effusa, quicquid sordium est, in sublime feratur, & factus effluat, tunc quando elotum est argētum sublimatum, vt confidat, relinquitur, mox aqua priore effusa, novam immittunt, lauantq; idq; sæpius, dum satis esse, lauantibus videatur, & nigritia non supernatet. Sed nulla præstantior, vt diximus,

Argenti viui aqua.

Sunt, quæ sublimatum argētum viuum non sustinent, ob noxam, quam dentibus inferre solet, sed aqua vtuntur. Sed equidem nulla præstantior paratur aqua, quam quæ ex argento viuo extrahitur, clara, & pellucida: nam ea facie perlita, nitet, albet, & argenteo splendore fulget, cutem contrahit, & mollem illico reddit, nec alteram præstantiorem videre contigit. Extrahendi modus iam patuit.

Cerussæ ad faciem quomodo præparentur.

C A P. XV.

QVIA sublimatum argentum viuum noxium est valde, ad opus est id opus exequi cerussa, sed non vltimo modo, vt sine cutis, & dentium damno voti compo-

compotes mulieres fiant. Tandē ad cerussas negotium deuentum est. Sumito pinguedinis suillæ, bene lotæ, & purgatę communi aqua, saltem decies, in lixiuium dulcis aquæ imposito, & post quindecim dies in vrceum, aut fictile labellum lati oris, aceto quam acerrimo infuso, adipem summergito, vt acetum tribus digitis supereminet: laminam deinde plumbeam super fictilis spiraculum firmato, agglutinatis linteis in commissuris, ne halitum expiret acetum. Quindenis singulis diebus laxato obturamento visitur, si resolutū plumbum fuerit, & deraso, ceu situ imposito, inditoque operculo, circumlinito, & tantundem tēporis dimittito, & reliqua, vt supra diximus, exequantur, quousq; plumbū totum in cerussam solutū fuerit. Cerussam ita lauari oportet. Aquam in labellum affundito, cerussam immergito, huc atq; illuc dimoueto, vt sordes si quæ fuerint, summa petant: cerussa quia grauis ima petit, transfundito que supernatant vasi, & nouam aquam inijcito, & identidem facito, donec mera cerussa sordium expers inueniatur, & siccata recondito. Si facere libuerit

alio modo.

Hordei mundi plenas manus assumito, clara aqua per noctem macerari curabis, mox Soli substrato linteo reficari curato. Exiccata marmorea pila contundito, contusa in labellum dimittito vitro sublitū, quod acetum cōtineat, & cum eo quatuor oua integra cum suis corticibus superponatur, deinde plumbea lamella, prefertim concamerata, vel minus plana, obstruatur vas, nullumque habeat spiramentum, atque arena semiobrutum apricari sinito, post decimum diem exempto, quo vas obturaueris operculo, insidens cerussa penna decutitur, abraditurque, mox oua exime, noua addito, paremque operam impendas, & totidem post dies raditur, quousque absumatur tabella. Cerussam iam decussam, linteo mundo ligatam, modice raro, in vas aqua plenum demittito, & huc atque illuc fasciculum deferens agitato, quousque limosa eius pars effluat, & sedimentum in linteo remaneat, & residere sine aqua, & colis incernens agitato, & effundito, mutata

tantisper aqua, dum sordiū nil residueat, demum aquam excolato, & siccatum puluerem condito. Hęc cum aqua fontana faciem sola dealbat cum oui albumine, & etiam renitentem reddet. Sunt qui

alio modo

cerussam diluunt, & puram reddunt. Cannabinam stupam in ouprum albumina optime perturbata remisceas, in cuius medio cerussam locabis, & conuolues, & reuoluto linteo in fictili nouo compositam coquito per horam, addita aqua, ebulliendo spumam eximito, mox amoue ab igne, & si quid plumbi confederit, projicito. Post gummi tragacanthæ in trochiscos formabis, vt aptius seruentur. Vel cerussam optime contritam pergameno, & desuper linteo ab ansula fictilis religato, coqui iubent aqua liliorum alborum. Modus coquendi quem primo reddidimus: tandem in fictilem patinam transfundito, & humore omni ociose percolato, siccato in Sole quindecim diebus, & seruato.

Smegmata mulierum praestantissima. CAP. XVI.

DLXIMVS separatim quomodo albedinem, nitiditatem, & mollitiem facibus conciliaremus, nunc autem aquas ex his compositas trademus: quæ eodem tempore tersam

Faciem albam, nitidam, rubidam, & molliculam facere

possunt, scilicet quæ diximus semel componendo, & distillando. Accipito cerussæ iam lotæ vnciam, dimidiam argenti viui sublimati, gummi tragacanthæ totidem, tartari vnam, quæ omnia puluerabis, & in lorum & exenteratum pipionem ingeres, & consues, in ollam nouam indito aquæ plenam, ex cucurbita distillatam, eoque quousque ossa à carne separentur, post distillatum quum cubitum pergis, abluce faciem, mox mane fontana perlue aqua, sic albam, nitidam, mollem, & coloratam habebis. Fit &

alio modo.

Siliquarum fabarum corticum tres libras contundito, addito

addito duas mellis, & vnam terebinthinæ resinæ, pone in vase, & claudito, ne respirent, & sub fimo octo diebus macerari finito, mox quatuor libras asinini lactis addes, & suo vase igni elicias oleum, vesperti, mane aqua vitior. Si vis

alio modo,

fiet. Sambuci flores, rosarum syluestrium, geniste, periclymeni, polygonati, & bryoniæ radices, vna acerba, & sarcocolla, singula seorsum distilla, singulorum aquas partes remisce, vel iterum distilla, & Soli expones, hæc optima erit. Aliam apponemus

ad idem.

Gallinam sine aqua deplumabis, exenterabis, & in frustra secabis, per noctem in albo vino macerari permittes, mane ablue in eo; comprime manibus, ne quid vini reliquum sit, & duobus mox additis cyathis vini albi, chymistico vase, distillabis, post flores cissampelos, curi mali aurei simul distillabis, & aquam seorsum serua. Latrones postea aperies, & ex eis aquam excipies, itidem de floribus fabæ, mox sex cyathos lactis asinini, & vaccini totidem distillabis, idem facies de aqua cucurbitarum, & de lacte recocto, de floribus sambuci, & de terebinthina resina. Tandem vitreum vas habe, in eo inde caphuræ binas drachmas, quartam libræ partem cerusæ in puluerem redactæ, cum aquis iam memoratis commisce, & vase obturato sub dio Soli, & Lunæ quindecim diebus obtento, si ea vti volueris, linteo ex eis madefacto, line faciem.

Roseum faciei colorem quomodo conciliemus.

C A P. XVII.

ALEAM faciem reddidimus, nunc rubicundum colorem conciliabimus, vt omni ex parte reddatur vxor formosa viro suo. Et primo

ad purpurandam faciem pallidulam,

& decolorem venustandam, hoc vtemur remedio. Accipito acetum bis distillatum, & in eo santali rubri rasuram coajcito, quantum voles, igne lento coques, adiecto aluminis momento, & habebis colorem rubeum

tingendi faciem perfectissimum: quam si etiam odoratam velis, adijce tantillum moschi, zibethi, garyophyllorum, aut quorumuis aromatum. En

aliud.

Sumantur garyophylli flores, terantur extrema frondium, & succus extrahatur, si adeo maturi sunt, vt nigrescant, adde limonum succū, vt dilutiori rubore niteant, quo faciem penicillabis, genisq; roseum colorem sine foetore conciliabis. Vel succo limonum frondes garyophyllorum florum madefacito, & Soli exponito, veteres remouendo, & nouos addendo, quousq; ad libitum colorator efficiatur: succum resiccati curato, & color fragrantissimus residet. Sed nos ex garyophyllis floribus, rosis, & amarantis ardenti aqua quintum, quod dicunt, esse detraimus, post additis alumine, & citij succo, optimum colorem parauimus ad faciem marginizondam. Accipe

aliud.

Si optimo vino decimam mellis partem addes, & thuris vnciam, mox extillabis, & in aqua rasuram sandali rubri macerabis vsque donec coleretur ad votum, si ea faciem ablueris, euadet alba, & colorata. Fit &

Fucus, qui de regi non potest,

Omnesque artificiosa simulatione deludet: nam clara aqua puniceas reddet genas, diu, multumq; perdurante colore, eoque rutilantior fuerit locus, quo magis aqua laueris, & panno perfricueris. Ex cardamomi granis, quæ pharmacopolæ paradisi grana dicunt, cubebis, garyophyllis indicis, brasili rasura, & ardenti aqua sæpius extillata, vbi aliquantulum fuerint immorata, vel igni lento, vel putrifimo aquam elices, qua sæpe facies madet. Sunt & experimenta

ad colorandum corpus.

Si vriticam ebullies aqua, eaq; corpus laueris, roseo colore insignitum reddet, si id continuabis. Si fraga distillabis, & aqua te laueris, rubeum faciei colorem conciliabis. Sed antiqui varijs coloribus corpora tingebant, partim ad ornatū, partim ad terrorem, vt de Britannis prælia-

DE MVLIERVVM COSMETICA. 373

præliaturis scribit Cæsar, qui se glasto herba inficiebāt,
 à Theophrasto isatis dicta, à nobis *guado*. Et apud Græ-
 cos mulieres se glasto tingebant, auctore Xenophonte,
 & temporibus nostris Indi occidentales. Anchuse radi-
 ces messibus sanguineum succum plorant, quod mu-
 lieribus non incognitum, quæ iucundo colore vitia
 palloris occultant, vt nimium faciei candorem hoc su-
 co mentiantur.

Ad nimium faciei ruborem diluendum.

CAP. XVIII.

DIXIMVS quomodo coloretur facies, nunc verò
 quomodo decoloretur, quum scilicet nimius rube-
 bor corpus occupat, idq; à valde rubicundis mulieribus
 expetitur. Accipe modum, quò

nimium faciei ruborem diluere

possimus. Accipe vncias quatuor nucleorum persico-
 rum, & seminum cucurbitæ mundatorum vncias duas,
 tere, ac fortiter exprime, vt oleaginosum liquorem eli-
 cias, quò mane, ac vesperi faciei carbunculos, ac rube-
 res tanges, & paulatim disparebunt, & emendabuntur.
 Accipe

aliud.

Violæ purpureæ, cortices ouorum, vitri spuma, caphu-
 ra, cum aqua remiste distillentur, aquam sub dio serua-
 to, & in rubore lauato. Præterea liliorum alborum ril-
 laritiam aquam ruborem extinguere nouimus.

A sole exustam faciem quomodo albam reddes.

CAP. XIX.

QVVM mulieres sub dio spatiantur, & æstare itine-
 ra conficiunt, ex vnius diei contracto Sole induci-
 tur in cute nigredo, quæ ægerrimè discutitur. Nos ad id
 hoc adiuuamus

Experimentum.

Albumina ouorum circiter decem diuerberato, quous-
 que in aquam abeat, quibus adde sacchari cadi vnciam
 vase vitreo oblito, & quum cubitū pergis, line faciem,
 mane abluc fontana aqua. Tradit & Plinius

Aliud.

Candido ouorum ipsa facies illita Sole non aduritur. Apud nos mulieres, quæ faciem ab æstu solis defendere fatagunt, ne fusca fiat, antequam sub Sole ambulent, illam ouorum albumine cum tantillo amyli agitatis, & temistis loricant, & peracto itinere aqua hordei eluunt tectorium illud opus. Sunt qui idem efficiant

alio modo.

Ex melonum corticibus sordidam cutem defricando, maculas à Sole, & alias in superficie cutis factas facile absterges. Semen etiam contusum, & perfricatum efficacius peraget. Liquor etiam, qui in folliculis vlmireperitur in prima germinum eruptione cuti illitus nitorem inducit, faciemq; splendidiorum præstat, & maculas à Sole contractas tollit.

Quomodo à facie macule aboleantur. CAP. XX.

INHONESTANT sæpissimè pulchrarum mulierum facies macule, huiusmodi inhonestamento ita est occurrendum, scilicet abstergentibus, vt detergentibus in dealbandis faciebus. Igitur

ad tollendum maculas ab ore;

Linito maculas tartari oleo, & resicari permittito, locumq; ab omni lotione protege, idque decem diebus, mox ablue locum lixiuo, & maculas amplius non videbis. Si non adhuc expolitus locus, parem operam impendere ne pigeat. Si hoc tibi non placuerit, accipe

aliud.

Viuam calcem in calidam aquam immergito, remisceto, & agitato per diem decies, post biduum claram aquam transfunde in aliud vas æreum, post salem ammoniacum summis digitis cape, & fundo vasis tantisper adfricabis, quousq; aquam colorari cyaneo colore videbis, & quanto plus adfricaueris, eò plus colorabitur, mutabiturq; in cæruleum & halurgum colorem, quo nil iucundius oculis spectari possit; hac aqua madefac lintea, & appone supra maculas, donec siccescant, & iterum madefaciendo, quousque aboleantur. En

Aliud

Aliud.

Terebinthinæ resinæ cape uncias binas, cerussæ totidē, admisceantur cum albumine oui, & agitando, lintea eis perline, & cum ibis cubitum, maculis adhærescant finito, mane abluito locum, nec reiterare pertædescat, donec emundetur maculis locus. Si vis, ecce

aliud.

Stillatitia pimpinellæ aqua cum caphura mista faciei adhibita, mulieribus eleganti forma placere studentibus, cutem nitidam, aspectu iucundam conciliat, & maculas extergit. Morotum frondes extillabis, aquam appricari per mitte decem diebus, huic adde argenti viui sublimati, viridis æris, chryfocolle factitiæ, quam *boracem* dicunt, marinarum concharū optimè contusarum plusculum pulueris addes. Soli totidem diebus exponito, & tandem vitior. Si vis

Genarum liuorem abstergere;

Sic poteris, præcipuè mulieribus, tempore quo menstruis vexantur. Locus illinatur cerussa, fabarum puluere aceto remisto, vel ouorum boletis melle mistis. Idem quoq; efficit farina fabæ, & fœni græci cum melle lita. At verò

Sugillata, ac liuentia

sic abstergemus. Ex succo foliorum, & radicū thapsiæ, & Soli in pastillos coacto, si sugillata illeueris, vna nocte liuores absterget. Nero Cæsar claritatem ei dedit nocturnis grassationibus, conuerberatam faciem illihens cum thure, ceraq; sequenti die contra famam cutem sinceram circumferens: vel oleum ex seminibus egressum, vel florum turbidum mirè præstat. Vel radix equis thuris, & cere portionibus comista, (sed non plus binis horis adhærere patiaris) deinde marina calida aqua locum fouebis. Iuglandes etiam contusæ, illitæve liuores comprimunt. Acetum, vel mellitum sugillata delent. Idem allium adfricatum & liuentia ad colorem reducit, vel cremati cinis illitus ex melle. Valet ad idem illitus sinapi succus in nocte, vel illinitur cum melle, aut adipe, aut cerato. Si exauctur bryoniæ radix, ibique

oleum immittatur, & coquatur calidis cineribus, illud delet fugillata. Maculæ, quæ corpori signatæ sunt, impressæ à mulieribus vterum gerentibus, dum matrem suo desiderio rapiuntur, hac via abolentur. Ceterum dat prius de carne, aut fructu illo ad satietatem, de carne, aut fructum loco superligabit viuum, autrens, donec moriatur, aut putrescat, & abolebitur. aqua forti, aut regia locum madefaciat, & cutis nigrescit, sic auferetur, opus iterato.

Ad maculas, & pulchritudinem

non omitteremus Æliani experimentum de leone, locustæ specie, in membranis enim quibusdam testibus ligatis, sub quibus subiectæ sunt molles caruncule teneræ, quæ leonis adeps appellatur. Id ad hoc ipse mines adiuuant, vt squalidam, atque horridam faciem ad nitorem adducat. Rosaceo delibutus, & in vaporum conformatus, formæ pulchritudinem conciliat, candorem enitere facit.

Quomodo lentigines delere debeamus. CAP. XXI.

QUIA lentigines faciem deturpare solent, & præsertim albissimam, ideo ad eas extirpandas, eliminandasq; his vtetur experimentis. Nos sæpe

ad lentigines

vti sumus papyraceo oleo, scilicet illud extrahendo combustis papyris, modum, ne seriem inturbemus, suo loco docebimus, vbi de aquarum, & olearum extractione loquemur. Id igitur supra lentigines perungendo, breui tempore eas delebit. Valent

ad idem

oua sorbilia, circiter viginti cocta, donec dura, per medium fissa, & extractis boletis, caua albuminum repleta amygdalino oleo, & terebinthina resina, vitreo vase quore extracto, propinata ad vsu. Docebimus &

aliud.

Duo simul oua conturbato, & agitato, adiungito tantum limonum succi, & tantillum argenti viui limati, & insolato vtitor. Aliud dicemus

ad faciem expoliendam.

Cyclamineæ radicis partes ternas, hordei mundi senas, tartari in calcem redacti simplicem, radicis cucumeris sylvestris pulueratæ binas, furfuris triticei, quantum manibus capi possit, ebulliant in aqua omnia, vsque ad tertiaz partis consumptionem, post faciem laua.

Quomodo impetigines à facie, vel alia corporis parte tollantur. CAP. XXII.

IMPETIGINES & faciem deturpant adeò, vt nil turpius, nil foedius conspici possit, aliquando corporis partes inuadunt, vt alas, & scœmura, aquam extrillant cœtidam, & deturpantem vestimenta; Contra has inuenimus

ad impetigines.

Ex oxylapathi radicibus extrahatur aqua stillatim, & singulis harum libris melopeponû, & halinitri semunciam, & tartari vini albi duas vncias addes. Sinito per dies aliquot madescant, mox extillabis, qua mane faciem ablues, & vesperi perline tartari oleo, & amygdalino simul remistis. Nec ad has explodendas inutile erit ouorum oleum perlitum. Sed aliquando adeò feræ impetigines sunt, vt nullo valeant medicamento sanari, nos apponemus

aliud.

Quo sæpissimè mirabili successu vsi sumus, etiam in inueteratis. In phialâ vini rubri austeri decoquito drachmam argenti viui sublimati, mox sero ablue locum, & mane, permittite vt siccescat ex se, id ter, quater repetendum, abolenturq; impetigines, nunquam, & nusquam reuersuræ. Habebis &

aliud.

Accipe halinitri vncias tres, olei amygdalarum amararum libras duas, scillæ selibram, carniû limonum vnam, misce, & triduo tabescant sinito, mox chymificis organis extrahe oleum, quo perlinito impetigines, & abolentur, etiam si in lepram conuerti minantur.

Quomodo verruca deleri possint. CAP. XXI

ASSOLENT frontem, nasum, manus, & alia
ta loca occupare verrucæ, calli, & aliæ
cutis sceditates: nec parum mulieres eas abhor-
lent. Nos contra hæc cutis vitia hæc adiuuante
media. Primò

contra verrucas;

Antiqui helioscopio maiore vsi sunt, cuius succo
sale illitus eas tollit: vnde & verrucariam herba
pellauere. Est & cichorij species, ab effectu veru-
dicta: nam qui in acetarijs semel tantum voratus
ruca omnes abolerentur à quacūq; corporis parte
seminum drachma deuoreretur. Sed nos

aliud

apponemus, eoq; contenti sumus. Genus est
quod æstate, puluerulentis itinerum arenis
oleosum. Si illud verrucis adfricaueris, abolerentur
vt ne vestigia quidem earum remaneant, possunt
quiri, & adseruari pro necessitatibus.

Ad derugandas corporis partes. CAP. XXIV

SOLENT & rugæ corrugare quamplurimas cor-
partes, scilicet faciem, manus, ventrem post partes
similes, ad pellem igitur contrahendam his vitio

ad frontem caperatam

valet olei lini fex, seu amurca, addito gummi
fragacanthæ, mastiches, ac caphuræ momento,
etiam ad flaccida vbera. Sed hoc

ad faciem corrugatam.

Vbi oua tandiu aqua excoxeris, quoad obdure-
per medium findito, loculos, vbi insidebant vitio
ple myrrha puluerata, inde alia medietate cooperi
filo ligato, ne diuellantur, mox fideliam lati oris vitio
habe, & in ea transfuersos bacillos loca, vt oua à filo
suspensa eis insideant. Scissura ouorum fundam
ciat, fideliam in cistam vimineam accommoda, & in
puteum demitte, & ab aqua pede distet, cuius humore

rate myrrita in oleum, siue aquam soluat, qua faciem perlines. Succus conotum viridium pincarū, sed aqua stillatitia infirmius, lintcola in eis madefacta faciei applicentur, & rugas optime à facie delet. Habes &

aliud.

Macerentur phaseli in vino cretico per diem, post nigrum, vnde germinat eximis, qui cum limonibus, ac melle distillentur. Cape vaccinæ carnis veteris quantitatem, & eam quoque extillabis, misce aquas, & vitreo in vase sub dio Soli exponere quindecim diebus, & mane & sero ablue faciem. Si vis

aliud.

Decerpantur mane verbasci flores, ac vino amineo, siue græco vocato, macerentur, vna cum radicibus poligonati, inde aquam vitreis organis stillatitiam excipies, qua si à lecto surgentis mulieris faciem laueris, maximum nitorem conciliabit. At si eadem aqua faciem vis erugare, stillatitiam limonum addes, & lætaberis effectu. Sed hæc optima est

Aqua dealbans, erugans, & nitorem inducens.

Radice poligonati, dracunguli maioris, minorisque, asparagorum, bryoniæ, & liliorum alborum quantum vis, æquas singulorum partes contere paulisper, & in fideliā amplioris iniecit, vitro sublitam, vinum vericum superfunde, vel aminæum, quoad omnia cooperiat; adde his limonum succi quartam partem, dena oua sorbilia cum corticibus contusa, ac terrestres cochleas sine corticibus finito macerentur paulisper, mox lento igne distilla, & primam aquam serua seorsum, post aucto igne serua secundam, quæ validior erit: nam lentigines & maculas omnes à facie abstergit. Sunt qui huic admisceant florum fabarum, sambuci, papauerum, periclymeni, & similibus aquam, sic rugas, & maculas à Sole contractas, & cæteras abolebis. Sic autem poteris

Ventris rugas à partu abstergere.

Diu aqua immatura coquantur sorba, his oui albumina remisceas, nec desit aqua, in qua Arabum gummi sit solutum, tali aqua linteam madeat, & ventri accom-

modetur. Vel combustum ceruinum cornu, amiantus lapis, sal ammoniacus, myrrha, olibanum, mastiche in puluerem redacta omnia cum melle permisceantur, & omne erugat.

De dentificijs. CAP. XXV.

INTER mulierum mangonia sunt dentificia, nil enim turpius in sceminis putant, vt quum rideant, vel loquantur, scabros dentes, ferrugineos, & maculis oblitos demonstrant: nam omnes sere ob vsum argenti vitii sublimati nigros, & croceos habent, & quia Soli exponuntur, dum capillos flauos reddere volunt, infirmantur dentes, mouentur, vt saepe excidant, doccimus primo nigros quomodo albos, veluti vniones nitentes reddamus, moxque imbecilles, & gingiuis nudos, carne conuestiamus, & robustos reddamus. Sed antiquitus parabantur

Dentificia

ex purpurarum, & buccinarum testis crematis. Arabicus lapis maculoso ebori similis est, crematus dentificijs accommodatur. Ex pumice quoque vtilissima parabantur dentificia, ex Plinio. Puluerem etiam eboris adfricato eburnei dentes reddebantur. Ouidius:

Quid, si precipiam, ne fuscet inertia dentes,

Oraque uscepta mane lauentur aqua?

Dabimus nos

aliud.

Quo utimur. Combustæ hordeacei panis micæ asperso sale & melle, non solum candorem dentibus, sed suauitatem oris faciunt. Sic corallis rubeis, sepiarum testis, ceruino cornu, & ijs similibus, quorū vnumquodque per se rite dentes expolit, & abstergit, & etiam cocci granulis. Fit quoque aluminis, & salis aqua extillata, quæ maxime dentes dealbat, & confirmat, omnium tamen melius expolit sulphuris oleum, nam lauiat, & maculas extergit omnes; & si vehemens aliquibus videtur, illud aqua florum myrti hebetare poterimus. Accommodetur dentiscalpium ad dentis formam, atque oleo perfuso perfricantur maculæ (sed diligenter, ne gingiuas tan-

gat.

gat, nam eas dealbat, vritq;) tandiu abstergendo, quoadusque nitidissimos feceris. Perfectissimam iam descripsimus in medicis.

Mammillarum incrementa quomodo prohibeantur.

C A P. XXXVI.

INTER mulierum ornamenta, maxime hoc præstans est, mammillas paruas, rotundas, solidas, non laxas, aut rugosas à partu habere. Sic possumus

Mammillarum incrementa prohibere,

si volumus. Contundatur cicuta, eiusq; magmata cum aceto virginum vberibus imponantur, & sic coercent, vt crescere non patiantur, præcipue hoc in virginitate; quamquam solito dæneget lac tempore. At si vis

Molles & relaxatas coercere.

Alba argilla, oui albumen, omphacitis galla, mastiche, thus, terantur, calidoq; aceto immisceantur, & illinatur mammæ, & integra nocte commorentur, & illic esse sinantur. Si parum fuerit efficax, opus in nouato. Iuuant & ad hoc mespili ossa, immatura sorba, siluestria pruna, acacia, malicorium, balaustium, immaturæ nuce pineæ, siluestria pira, & plantago, si aceto ebulliant omnia, & mammis apponantur, aut horum aliqua. Antiquitus ad id laudabatur cos naxia, quam nos acuendo ferro deterimus, ad virginum mammas cohibendas, nec increfcere patiebatur, ex Dioscoride. Galenus autem non solum mammarum incrementum prohibere dixit, sed pueris testes crescere non pati. Nos autem ex alchimillæ herbæ succo extracto, & linteis in eo madefactis, & mammis impositis, & renouatis vtimur: nam non solum virginum mammas increfcere non patitur, sed matronarum laxas cohibet, & solidas efficit. Efficacius si eius herbæ decocto vtamur, & si aliqua ex his quæ supra memorauimus, adiunxeris, videlicet hipocistidem, malicorium, & similia. Sic etiam aqua ex viridibus conis pineis extracta stillatorijs vasis, relaxatas retrahit, & virginum more rotundas, duras, & solidas reddit.

Quomodo manus albescant. CAP. XXVII.

NEC sunt spernendæ manus, quin eis reddatur albedo, leuitas & mollities, quæ expetenda sunt manus ornamenta. Sed leuitas, & albedo quomodo conciliari possint, iam diximus, remanet mollities, quæ non nisi pinguibus donatur.

vt lactescent manus.

Quæ lactea sunt sumito, scilicet amygdalas, pineolos, femina melonum, & cucurbitarum, similiumq; Amaras amygdalas igitur, pineorum conorum fructus, & micas panis conteres, post aqua hordei, in qua maduerint gummi tragacanthæ, remisce, & pastillos efformabis, his saponis vice uti poteris, quæ abluendæ sunt manus, nam abstergant, & albedinem inducunt. Nos

ad idem

hoc sæpe vsi sumus: Amararum amygdalarum selibram sume, calida fouebis aqua, qua corticibus denudentur, inde marmorea pila contunde. Sume postea dracunculi minoris vncias binas, saponis ceruini, & mellis tantundem, omnia in amplioris fidelia remisce, & igni appone, leuiter reuoluendo lignea rude, ut optime permisceantur, & pyxidibus ad usum recondito. Si vis

vt mollicula fiant manus.

Recens butyrum nouies dulci aqua proluatur, postremo vero rosacea, & odorata, ut dirus odor diluatur, & ut nix alba proueniat, admisce deinde albam ceram, & plusculum olei amygdalarum dulcium. Inde chirothecas vino græco vocata lauabis ex more, & supra memoratam misturam perline, his manus induimus, quum cubitum pergimus, ut tota nocte manus pinguium rerum beneficio remollescant. Accipito deinde seminum persicorum, suis corticibus spoliatorum, seminum cucurbitarum, melonum, & papaueris albi, hordeaceæ farinae singulorum sesquiunciam, succum duorum limonum, sub cineribus decoctorum, his tantum admisceto mellis, dum in vnguinis formam crassescant, & ut aliquantulum bene oleant, tantillum moschi, vel zibethi

zibethi addere poterimus, quum cubitum pergimus, mane verò fontana aqua proluemus, & feces nucum olei bene expressarum, vel amygdalarū pro sapone habebimus, Alij hoc linimento contenti sunt. Ex limonum seminibus cremor exprimat, scilicet è duabus vncijs, olei tartari vna tantundem olei amygdalarum, remiscantur omnia. Sero quum dormitum pergimus, fontana aqua manus abluantur, resiccentur, & hoc linimento perungantur, & chirothecis tegantur. Accipito &

aliud.

Ossium boum medullas per hebdomadā frigida aqua macerabis, sed quater, aut quinquies in die mutabis aquam, & pro singulis medullarum libris accipito sex mala appia, quæ per medium findito, & semina eijcito, inde marmorea pila tenuissime conterito, & noua pila indito, vt suauius oleat. addito aliquantulū garyophyllorum, cinnamomi, & spice nardi, & aqua rosacea ebulliant, vbi optime liquida erunt omnia, exime, & per colum trajcito, & iterum acre lixiuium addito, & lento igne ebullire finito, quoad tota aqua absorbeat: inde vitro vase ad vsum recondito, vel in offas efformato, Sequens valet

ad idem.

In limone foramen excuato, atque indito saccharum candidū, & butyrum, & operculo indito, cannabina stupa reuoluito madefacta, & sub calidis cineribus incoqui finito, & coctum remollescet, quum cubitum pergis, perline manus, ac chirothecis conde.

Alarum tædia quomodo emendare possimus.

CAP. XXVIII.

NON parum odibiles mulieres reddit alarum fætor, præsertim pinguium, & carnosarum: ad illum abolendum eiusmodi experimentis vti poterimus. Antiquitus aduersus alarum tædia liquido alumine cum myrrha illinebantur, vel arentium foliorum myrti farina inspergebantur fœmina, & alæ. Carduorum radix illita graueolentiam non solum alarum, sed totius

Bb 5

corporis quoq; emendabat. Xenocrates promittit experimento, vitium ex alis per vrinam effluere, emedullare radicis vncia in vini falerni heminis tribus decocta ad tertias, & à balneo ieiuno, vel post cibum cyathis singulis pota: Nos vero tali contenti sumus. Alumen aqua dissoluimus, ac coalas & pedes perlinimus, ac siccescant curamus, sic plusculis diebus graueolentiam eorum locorum emendabimus. Sed id valentius operabitur. Lithargyrum aureum, vel argenteum conterito, & aceto ebullito, quo si ea loca perfricabis, & adfricare curabis, diutius eas partes à foetore immunes setuabis, nec hoc præstantius adinuenieris remedium.

Quomodo natura ostium ex partu relaxatum coarctetur. CAP. XXIX.

TRADIT Trotula, de restrictione amplitudinis vulvæ propter honestam causam licet tractare, quum per hanc impediatur aliquando conceptio, unde necesse est tali impedimento subuenire. Ex partu enim amplo hiatu aliquibus hiscere solet, & si id viro suo displicuerit, ne ipsam abhorreat, ita refareit idem. Sanguinis draconis, boli armeni, corticis mali granati, albuminis, mastichis, gallarū æque vnciam vnam in puluerem redige, & omnia cum aqua calida conficiantur, de hac confectione pone in foramen transiens in matricem. Vel gallarum, sumachi, plantaginis, consolidæ maioris, aluminis, chameleæ accipe partes equas, easq; decoque in aqua pluuiali, & foueantur pudenda. Vel omphacides gallas terito subtilissime, quibus garyophyllorum pulueris parum admisceatur: vino rubro austero ebulliant, quo pannus madeat, & loco applicetur. Vel sic popularium, & meretricum restringes, & coarctabis, Gallis, gummi, albumine, draconis sanguine, acacia, plantagine, hipocistide, balaustijs, lentisco, cupressi nucibus, vuarum acinis, glandium calycibus, vel cauillo, quo glans prorumpit, & dehiscens nucleum ostendit, mastiche, & lemnia terra, si hæc omnia rubro vino, vel aceto decocta sint, & sepe madeat vulua, coarctatur, & supprimitur valde, vel hæc in puluerem redacta, in-
gro per

tro per harundinem trajiciantur, vel ijs suffimenta sub-
stituatur. Symphitum ad id peroptimum erit, nam
carnes cum eo decoctæ, coalescunt: & alterum quoq; si
coquatur, peroptimè recentia vulnera conglutinat. Al-
chimille decoctum, vel succus, saltem stillatitia aqua in
vuluam indita, adeo stringit, & coarctat, vt meretrices
vix à virginibus dignosci possint, vel si in eis decocto in-
fideant, præsertim si cum eo alia adstringentia addun-
tur, & foemineos locos perlinamus. Stillatitiæ aquæ a-
steris Attici in vuluam diutina iniectione, corruptæ ab
incorruptis vix dignosci possunt. Sed si vis

*vt deflorata mulier integra virginitati re-
stituatur,*

Tali pilulas conficies pacto. Alumen combustum, ma-
stiche, adiecto chalcanti, & auripigmenti momento,
in tenuissimum redigatur puluisculum, vt fere tactum
effugiant. pluuiali aqua pilulas vbi coegeris, digitis cõ-
primito, & tenuem resicari curato, ac naturaliu ostio,
hymenei loco accommodentur, vbi prius rupta fuit, se-
nis quibusque horis immutando: pluuiali, vel cisterni-
na aqua semper fouendo, idque per naturalem diem, &
hinc inde vesiculas inducet, quæ contactæ sanguinis
effluuium emittunt, vt fere à virgine dignosci nequeat.
Obstetrices, quæ id curant, alio modo idem præstant.
Prædictarum rerum decocto constringunt, mox hiru-
dine locum mordicus capi curant, si crustulas inducunt,
quibus confricatis sanguis emanat. Aliæ vbi locum co-
arctarint, exiccatum leporinum, vel columbinum san-
guinem intus inijciunt, qui humiditate matricis hume-
factus, in sanguinem viuum vertitur. Nos hoc nobile
adinuenimus. Terimus lithargyrum in tenuissimum
puluerem, & aceto incoquimus, dum acerū turbidum
reddatur, excolamus, & aliud inijcimus, quoad iterum
coloretur: tandem excolamus acetum leuigne, & in
fumum soluiamus.

Aduersus mulieres ludicra. CAP. XXX.

Hucusq; mulierum smegmata docuimus, & mul-
tam ad eas decorandas operã impendimus, nunc

post seria ludamus, & contra earum ornamenta moliamur aliqua. Si alicui hoc tale placuerit Specimen,

vt facies fucata palleſcat.

Si dignoſcere quæſieris faciem mangonizatam, ſic fiat. Crocum dentibus commanducato, & ore propius mulieri inter loquendum appoſito, flatus deturpat faciem, & ſubcroceam reddit, ſi autem nullo fuerit circumlita fuco, innoxia remanet. Velloco ybi manet, ſulphur comburito, ſumus enim, ſi in facie ceruſſa, aut ſublimatum argentum viuum fuerit, faciem fulcam, & nigram reddit. Fucatae mulieres in Phlegraeis montibus Puteolorum ambulantes, nigrae redduntur illico, vt argentea numiſmata in ſacculis clauſa. Poterimus & hoc etiam modo

Fucum dignoſcere purpurei coloris.

Commanducato grana cumini, vel allij nucleolo demorſo propius adloquitor, nam ſi natiuus permanet, ſi ceruſſatus, vel hydrargyro concinnatus, ſtatim obſoleſcit. Si vis

vt lentiginofa mulier euadat.

Fit è ſtellione malum medicamentum, nam cum mortuus eſt in vino, faciem eorum, qui biberint, lentigine obducit, ob hoc in vnguento necant eum inſidiantes pellicum formæ. Remedium eſt oui luteum, mel, ac vitrum, ex Plinio. Si placet

Facies virefcat.

Retulit Auicenna. Sparſo chamæleontis decocto, in aquam balnei, viridi colore inſici illum, qui immoratur in balneo illo aliquantiſper, & deinde paulatim priſtinum colorem recuperare. Poſſumus quoque facere

vt deſtuant pili, & capilli.

Salamandrae ſanie, quæ lactea ore vomitur, quacunq; humani corporis contacta parte, totius corporis deſtuunt pili, idque quod contactum eſt, in vitiliginem mutat, ex Plinio.